

Commissie Zorgvuldig Bestuur

CZB/KL/KSO/2014/351

BETREFT: aanrekenen van kosten in het secundair onderwijs

1. PROCEDURE

1.1. Ontvangst: 3 september 2012

1.2. Verzoeker

[A], ouder van een leerling .

1.3. Betrokken school

- Schoolbestuur
- School

1.4. CZB

Bij aangetekende brief van 28 juli 2014 dient verzoeker een klacht in bij de Commissie. Bij e-mail van 25 augustus 2014 wordt de ontvangst van de klacht gemeld en wordt hij voor de zitting van de Commissie uitgenodigd.

Bij aangetekende brief van 11 augustus 2014 wordt het schoolbestuur in kennis gesteld van de klacht, van de datum en plaats van de zitting, van de mogelijkheid om een verweerschrift in te dienen en de zitting bij te wonen en worden de documenten die op de klacht betrekking hebben (bv. schoolreglement, wijze van berekening van de aangerekende kosten ...) opgevraagd. Op dezelfde dag wordt aan de directie van de school een afschrift van die brief (+ bijlagen) bezorgd. Bij e-mail van 26 augustus 2014 wordt de directie van de gewijzigde zittingsdatum in kennis gesteld. Bij e-mail van 26 augustus meldt de directeur ontvangst van het bericht en bezorgt het verweerschrift (met 3 bijlagen). De directie stuurt het verweerschrift en de bijlagen op 28 augustus 2014 ook per post.

Bij e-mail van 27 augustus 2014 wordt aan verzoeker het verweerschrift van de school bezorgd. Verzoeker meldt bij e-mail van dezelfde dag de ontvangst ervan.

2. INHOUD van de KLACHT

Verzoeker stelt dat hij op 30 juni 2014 aan de directie een aantal vragen over de schoolrekening van zijn zoon, leerling 5de jaar ASO, heeft gesteld waarop hij op 7 juli 2014 een niet-afdoend antwoord heeft gekregen. De school is gesloten van 8 juli tot 21 augustus zodat hij met de school over de gestelde vragen niet verder kan communiceren. Om te

vermijden dat zijn klacht wegens laattijdigheid onontvankelijk zou zijn, meent verzoeker op een verantwoording van de aangerekende kosten waarover de directie nog geen uitleg heeft gegeven (bv. over fotokopies, kosten seminarie “groene vingers”, forfaitaire kosten), niet te kunnen wachten en dient hij nu al een klacht in.

De klacht heeft betrekking op:

1. De rubriek “fotokopies en drukwerk” waarvoor 37,39 euro aangerekend wordt, zonder detaillering. Het schoolreglement 2013-2014 vermeldt een eenheidskost van 0,05 euro voor een recto-kopie en 0,08 euro voor een recto-verso kopie. Dit betekent dat het aantal aangerekende kopieën tussen 467 stuks (bij 100% recto-verso) en 748 stuks (bij 100% recto) bedraagt. Gezien het aantal werkboeken met invulbladen die gebruikt worden is zelfs het laagste getal onmogelijk. Verzoeker vermoedt een over-facturatie die, indien ze geëxtrapoleerd wordt naar alle 630 leerlingen, een bedrag van 10.000 euro per schooljaar ruim overschrijdt. Dergelijke som kan als indirect inschrijvingsgeld geïnterpreteerd worden.

2¹. De forfaitaire kost “beginpakket” waarvoor op jaarbasis 10 euro wordt aangerekend en de forfaitaire kost “proefwerken” waarvoor 20 euro (10 euro per examenperiode) wordt aangerekend.

Deze sommen zijn in het schoolreglement opgenomen maar zonder enige verantwoording. Het feit dat die kost in de schoolraad besproken is, is mogelijk voldoende om de samenstelling weg te laten in het schoolreglement, maar bevrijdt de school niet om op het verzoek van een ouder naar het detail ervan in te gaan. De school weigert om een samenstelling van die kost te geven waardoor verzoeker dient vast te stellen dat het om een vorm van direct inschrijvingsgeld gaat, wat ingaat tegen het principe van de kosteloze toegang tot het secundair onderwijs.

Voor wat de kost “proefwerken” betreft, vermoedt verzoeker dat het de kost voor de kopieën met de examenvragen betreft. Hij geeft opgave van het aantal kopieën tijdens het voorbije schooljaar:

- voor de examenperiode december 2013 werden voor alle vakken samen 6 recto en 59 recto-verso kopieën gemaakt. Rekening houdend met de eenheidsprijs per kopie (zie supra) bedraagt de kost dus 5,02 euro en blijft er een niet-verantwoorde kost van 4,98 euro;
- voor de examenperiode van juni 2014 werden voor alle vakken samen 4 recto en 60 recto-verso kopieën gemaakt, wat de kost brengt op 5 euro en er een niet-verantwoorde kost van 5 euro is.

Bij extrapolatie voor alle leerlingen en ermee rekening houdend dat de 2de graad zelfs 15 euro per examenperiode wordt aangerekend, kan deze methode van forfaitaire overschatte kosten een surplus van circa 10.000 euro per schooljaar opleveren.

3². Kost voor “uitstappen en andere activiteiten” waarvoor 97,06 euro wordt aangerekend waarvan 87,99 euro voor uitstappen en andere activiteiten en 9,07 euro voor uitstappen en andere activiteiten, seminarie groene vingers.

In antwoord op zijn vraag van 30 juni 2014 gaf de directie over de kost van 87,99 euro volgende uitleg: toneel (15,58 euro), jeugd en muziek (9,94 euro), dag van het Nederlands (10,51 euro), workshop Economie (3,81 euro), weerbaarheid (4,60 euro), Westhoek (17,72 euro), simulatiespel (4,12 euro), sportdag (De Lesse) (21,71 euro).

---

¹ Punten 2 en 3 van de klacht.

² Punt 4 van de klacht.

Verzoeker stelt dat hij de bedragen voor de workshop, Westhoek, simulatiespel en sportdag niet meer betwist en betaald heeft. Hij stelt dat hij door eigen opzoeken via internet (wat hij niet had moeten doen indien de school haar verplichtingen was nagekomen) de redelijkheid en het realistisch karakter van deze bedragen heeft kunnen nagaan.

Voor de andere bedragen tast hij nog in het duister maar kreeg feedback van zijn zoon:

- toneel: verplaatsing per bus naar Brussel (80 lln.) + ingangsticket aan gereduceerd tarief;
- jeugd en muziek: 2 activiteiten op school (geen verplaatsing); zanger, groep van 5 personen, 2 lessen. Kosten?
- dag van het Nederlands: iemand gaf uitleg op school over hoe verhalen schrijven, volledige dag voor alle 5de jaars. Kosten voor presentatie meer dan 1.000 euro?
- weerbaarheidsdag: uiteenzetting door 6de jaars, geen verplaatsing. Kosten?
- seminarie “groene vingers”: 1 bezoek aan de Tuinbouwschool van Merchtem (gratis toegang), verplaatsing per fiets.

Met betrekking tot de punten 1 tot en met 3 vraagt verzoeker de Commissie om de school te verplichten hem een sluitende verantwoording te doen toekomen en hem te ontlasten van een eventuele aanrekening van interesten op de niet-betaalde bedragen, waarmee de school dreigt, tot volledige en correcte verantwoording van deze sommen verstrekt wordt. Bij afwezigheid hiervan vraagt hij de Commissie deze sommen nietig te verklaren.

4³. Huurkost “kastje”: aanrekening van een forfaitair bedrag van 9 euro per schooljaar.

De school stelt kleine metalen kastjes (30 cm op 20 cm) voor het opbergen van materiaal ter beschikking. Een hangslot voor het sluiten van het kastje is niet inbegrepen en moeten de leerlingen zelf meebrengen. De kastjes zijn vele jaren oud maar in goede staat. Naast de initiële investeringskost is er geen of misschien een uiterst kleine onderhoudskost. Verzoeker stelt dat de kost van de investering (gerekend aan een kostprijs van 360 euro voor 10 kastjes) op 4 jaar terugbetaald is en er een break-even is in de loop van het 5de jaar. Nadien wordt elk schooljaar een winst van ruim 5.500 euro gerealiseerd (630 lln. x 9 euro). Op die manier maakt de school zoals een onderneming winst maar de school behoort tot een vzw en er is het engagement, ondertekend door alle koepels van het Vlaamse onderwijs, om op de schoolrekening enkel noodzakelijke en reële kosten te vermelden. Omdat de reële levensduur langer is dan de afschrijvingsperiode, staat de kost van de huur niet in verhouding tot de echte kost wat eveneens een vorm van direct inschrijvingsgeld is gezien de huur van het kastje verplicht is.

Verzoeker vraagt de school te willen verplichten om de aankoopfactuur van de kastjes en eventueel andere hieraan gerelateerde kosten die niet gesubsidieerd zijn voor te leggen ten einde de correcte kost voor de ouders te kunnen berekenen.

Verzoeker besluit met volgende beschouwingen:

- hij stelt dat hij tot de slotsom komt, bij afwezigheid van verweer door de school, dat jaarlijks aanzienlijke bedragen, gezien de vermenigvuldigheidsfactor, door de school aan de ouders worden aangerekend waarvoor er mogelijks geen grond is. Door deze bedragen te spreiden over verschillende posten en over alle leerlingen vallen ze nauwelijks op en is het voor elke ouder afzonderlijk de moeite niet om ze kritisch tegen het licht te houden en erop te reageren. Het feit dat dit een weerslag kan hebben op de beoordeling van de leerling vormt een extra drempel.
- het feit dat de school weigert te antwoorden op een correct gestelde vraag is een

---

³ Punt 5 van de klacht.

verwerpelijke praktijk waarvoor de school, in hoofde van de directeur, een sanctie verdient. Een school wordt geheel met gemeenschapsgeld gefinancierd en staat daardoor, maar ook en vooral door haar opdracht, ten dienste van en niet “boven” die gemeenschap.

3. INHOUD van het VERWEER

De directeur stelt vooreerst dat verzoeker op 30 juni 2014 een vraag om toelichting bij de schoolrekening stuurde, vraag die de school ontving op een ogenblik dat de verantwoordelijke van de boekhouding reeds in vakantie was. In het antwoord heeft men zich toen beperkt tot het uitsplitsen van de rekeningen voor de activiteiten extra muros gezien dat het grootste bedrag was dat niet was uitgesplitst en jaarlijks het meest kan schommelen.

1. De rubriek “fotokopieën.

De wijze van berekening is de volgende: 2 kopieerapparaten voor kopieën voor leerlingen. Eén ervan wordt beheerd door de verantwoordelijke voor het drukwerk die ingeeft voor welke klas en leraar de kopieën genomen worden. Het tweede apparaat kan door de leraren die daarvoor over een persoonlijke cijfercode beschikken, bediend worden. Het apparaat telt de kopieën die per code (en dus per leraar) genomen worden en de leraren geven zelf op een bijhorende pc in voor welke klas ze de kopieën zullen gebruiken.

Op de rekening van december wordt een voorschot van €30 voor de kopieën gevraagd. Op de rekening van juni gebeurt de exacte afrekening. Alle gemaakte kopieën per klas worden opgeteld en gedeeld door het aantal leerlingen in die klas.

De prijs per kopie bedraagt 0,08 euro voor een recto verso en 0,05 euro voor een recto.

Voor 5 EcMo⁴ werden 1087 recto-kopieën en 1193 recto-verso kopieën door leraren gemaakt. Door de verantwoordelijke drukwerk werden voor deze klas 727 recto kopieën en 676 recto-verso kopieën en 66 kleurenkopieën gemaakt. Er werden ook 66 bladen gelamineerd.

In totaal geeft dit al 1814 recto's (€90,70 voor de klas) en 1869 recto-verso's (€149,52)

De kleurenkopieën en het lamineren kostten voor de klas respectievelijk €6,60 en €33.

Daarnaast hebben leraren nog kopieën genomen voor andere groepen dan de klassen zoals voor uitstappen (bv. bundel voor de Engelandreis), lessen voor de groep leerlingen Moderne Talen, enz.

Voor een nog meer gedetailleerde berekening wordt verwezen naar bijlage 1.

Voor een leerling van 5 EcMo komt dit op een totaal van €38,16. Dit is iets meer dan er op de schoolrekening staat, nl. €37,39. Dit verschil ontstaat doordat de eindafrekening wordt gemaakt op 4 juni. Alle kopieën die nadien nog door de leraren voor die klas worden genomen, met uitzondering van de examens, worden niet meer doorgerekend aan de leerlingen.

2. Aangaande de forfaitaire kost ‘beginpakket’. Dit pakket bestaat uit:

Schoolagenda: €3,73

Notitieblok met hoofdingbladen: €1,63

Rapportflap: €1,06

Dit is iets lager dan de aangerekende €10 maar het gaat dan ook om een forfaitair bedrag. Tot voor enkele schooljaren kregen de leerlingen naast het notitieblok met enkele bladen ook een notitieblok met dubbele bladen met de schoolhoofding. Die dubbele bladen werden eruit

---

⁴ Klas van de zoon van verzoeker.

gehaald omdat vastgesteld werd dat de leerlingen deze toch niet of nauwelijks gebruikten. Over de schoolagenda is de voorbije jaren onderhandeld door samen met de Middenschool eenzelfde agenda te bestellen. Daardoor is de reële kost voor het beginpakket dus lichtjes gedaald. Volgend schooljaar wordt gestart met een planningsagenda die opnieuw iets duurder zal zijn. Vandaar dat ervoor is geopteerd om het forfait van €10 voor het beginpakket doorheen de schooljaren te handhaven.

3. Kopieën examens.

Volgens het schoolreglement wordt op jaarbasis een forfait van €10 aangerekend. Dit stemt overeen met het aantal examenkopieën waarvoor om de zoveel schooljaren, de laatste schooljaar 2012-2013, een steekproef wordt gedaan. De fout die nu wordt vastgesteld is dat € 10 per semester (en niet op jaarbasis) wordt aangerekend.

De klas van 5 EcMo kreeg voor de kerstexamens 60 recto-verso en 5 recto kopieën en voor de eindexamens 64 recto-verso en 25 recto kopieën.

In totaal geeft dit 124 recto-verso en 30 recto kopieën. Het licht afwijkend aantal dat verzoeker vermeldt, gebaseerd op telwerk dat hij deed met alle opgevraagde examenkopijen, is te verklaren door alle bladzijden die gekopieerd werden voor mondelinge examens, luisteren spreekexamens die voor de eigenlijke examenperiode werden afgelegd, ook mee te tellen. Dit komt neer op een kost van €11,42 wat net boven het forfait van €10 per schooljaar komt. Door het forfait twee keer per schooljaar aan te rekenen, stemt dit bedrag niet overeen met het gefactureerde bedrag van €20.

Deze vergissing die nu werd vastgesteld, zal zo snel mogelijk worden rechtgezet. Het voorstel is om het dubbel geïnde bedrag volgend schooljaar voor de leerlingen die nog op de school zitten in mindering te brengen en terug te storten aan deze die de school verlaten hebben.

4. Uitstappen en andere activiteiten.

De totale kost per uitstap wordt gedeeld door het aantal leerlingen van de betrokken klassen (alle vijfdes, 5 ASO, 5 EcMo, 5 en 6 samen...). Leerlingen van wie vooraf geweten is dat ze afwezig zijn betalen niet mee voor de uitstappen. Het totale bedrag wordt dus niet door het aantal leerlingen maar door het aantal werkelijke deelnemers aangevuld met niet vooraf gekende afwezige leerlingen, gedeeld. Bepaalde organisaties rekenen alleen een bedrag aan voor de effectieve deelnemers; anderen handhaven de prijs van de oorspronkelijke offerte, ongeacht de afwezigen.

- Toneel: de directie legt 2 facturen (voor het toneel en het busvervoer) voor, te delen door 79 leerlingen en verantwoordt het aangerekende bedrag van €15,58.

- Jeugd en Muziek op school (voor 5 en 6 ASO, zijnde 175 leerlingen). De directie legt een factuur van Jeugd en Muziek voor die het aangerekende bedrag van €9,94 verantwoordt.

- Dag van het Nederlands: de leerlingen konden kiezen uit verschillende workshops. Voor de berekening worden alle workshops samengeteld en gedeeld door het aantal deelnemers. De workshops kosten vanzelfsprekend niet allemaal evenveel, maar de leerlingen betalen wel allemaal hetzelfde. Ze geven namelijk meerdere keuzes op; daarna delen de leraren ze in volgens groeps grootte e.d. Het kan dat ze in een groep terecht komen van hun tweede en derde keuze die duurder is dan hun eerste keuze. Omdat de leerlingen misschien een workshop moeten doen die niet hun eerste keuze is, vindt de directie dat de prijs geen rol kan spelen bij hun vrije keuze en dat de werkelijke kost niet aangerekend kan worden.

De directie legt voor een totaal bedrag van €3.309,70 facturen te betalen door 315 leerlingen (3de en 5de jaars) neer en verantwoordt hiermee het aangerekende bedrag van €10,51.

- Workshop Economie (5 EcMo en 5 EcWi): een kostennota van €80 voor NMBS (voor 21 leerlingen) wordt voorgelegd en verantwoordt het aangerekend bedrag van €3,81 per leerling.

- Weerbaarheid: in het kader van preventie wordt in het vijfde jaar rond weerbaarheid gewerkt. Deze dag is opgebouwd uit verschillende workshops, waarbij elke klas aan bepaalde workshops deelneemt. Het klopt dat er een workshop gegeven werd door de zesdejaars van Humane Wetenschappen, maar er zijn daarnaast ook externe lesgevers. Er worden workshops gegeven door laatstejaars en leraren, net om de totale kost te drukken. De berekening is dezelfde als bij de Dag van het Nederlands: het totaal wordt gedeeld door het aantal deelnemende leerlingen ongeacht de workshops die ze effectief hebben gevolgd. Er worden bewijzen voorgelegd voor een bedrag van €689,85 te delen door 150 leerlingen (alle vijfdes) wat het aangerekende bedrag van €4,60 verantwoordt.
  - Westhoek: er worden facturen voor een bedrag van €2.641 (te delen door 149 leerlingen) (voor drank, busvervoer en bezoek IJzertoren) voorgelegd die het aangerekende bedrag op de schoolrekening verantwoorden.
  - Simulatiespel (5 EcMo, EcWi en Handel). De aangerekende kost betreft de kost voor het vervoer voor een bedrag van €140 aan de NMBS, te delen door 34 leerlingen dat het bedrag van €4,12 op de schoolrekening verantwoordt.
  - Sportdag (De Lesse): de brief i.v.m. de sportdag geeft een richtprijs van €24 per activiteit. De leerlingen kunnen kiezen uit een aantal keuzemogelijkheden die sterk verschillen in prijs en de aangerekende prijs is de prijs van de gekozen activiteit. Dit geeft een totaalbedrag van € 2214,20 gedeeld door 102 leerlingen (leerlingen van de derde graad die deze activiteit kozen). Het resultaat stemt overeen met het bedrag van €21,71 op de schoolrekening en is lager dan de richtprijs van €24 wat betekent dat de reële kostprijs wordt aangerekend.
  - Seminarie “groene vingers”: de leerlingen uit 5 ASO kiezen op het einde van het vierde jaar een seminarie a rato van 2 lessen per week. Hier worden de klasindelingen niet gevolgd zodat het aantal leerlingen per groep kan verschillen. Aan dat seminarie namen 15 leerlingen deel.
- Er worden betaalbewijzen (van Aveve, Action, LNE voor educatief materiaal, Brico Plan-it) voorgelegd voor een totaal bedrag van €49,11 en €86,84 wat neerkomt op respectievelijk € 3,28 (rekening juni) en €5,79 (rekening december) per leerling, samen €9,07.

5. Kost voor huren kastje.

De kastjes worden gekocht bij [X] België NV en kosten ongeveer €54 per kastje (zie laatste factuur). Met een huurprijs van €9 duurt het dus al minstens 6 schooljaren om één kastje af te betalen. De kastjes kunnen maar aangekocht en geplaatst in blokken van 8 kastjes. Dat maakt dat er in de lokalen meestal meer kastjes staan dan dat er leerlingen zitten omdat niet elke klas een leerlingenaantal heeft dat deelbaar is door 8. De school koopt dus meer kastjes aan dan dat er leerlingen zijn. Er staan dan ook kastjes leeg die niet worden aangerekend. Waar nodig worden er regelmatig kastjes vervangen of bijgevoegd volgens het leerlingenaantal, telkens dus per 8 kastjes. In 2010 werden voor het laatst 160 kastjes bijgekocht.

De directie besluit dat:

- de aangerekende bedragen op een zeer gedetailleerde en nauwkeurige wijze worden berekend;
- de voorbije schooljaren en met de rekening van december er nooit een probleem of vraag tot toelichting van verzoeker was;
- de school niet probeert om op een slinkse manier extra geld aan de leerlingen aan te rekenen maar probeert om de kostprijs per leerling zo laag mogelijk te houden. Zo is het opvragen van examenkopieën tot op vandaag gratis, kunnen de handboeken gehuurd worden, worden de invulboeken door de leraars in pakketten gestoken en komt er geen externe firma aan te pas zodat ook geen extra kost wordt aangerekend, worden bij themadagen (dag van het Nederlands, dag i.v.m. weerbaarheid, ...) een deel van de workshops door leraren, oudere

leerlingen of sympathisanten van de school gegeven.

4. ZITTING COMMISSIE

4.1. Datum en uur: 8 september 2014 om 13.45 uur.

4.2. Kamer

Kamer bevoegd voor het secundair onderwijs, het deeltijds kunstonderwijs, het volwassenenonderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding

4.3. Commissieleden

De Commissie is in overeenstemming met artikel V. 22 van het Onderwijsdecreet- XIII-Mozaïek en artikel 1 tot en met artikel 3 van het ministerieel besluit van 28.11.2007 betreffende de samenstelling van de Commissie Zorgvuldig Bestuur als volgt geldig samengesteld:

De heer Raf Verstegen, voorzitter.

Hilde Timmermans, Jean Dujardin en Paul De Winne, leden.

4.4. Aanwezige betrokkenen, getuigen, deskundigen, raadslieden

Voor verzoekende partij: [A];

Voor verwerende partij:

- directie;
- ondervoorzitter schoolbestuur;
- stafmedewerker VVKSO.

4.5. Stemming

De Commissie heeft na beraadslaging en met eenparigheid van stemmen de volgende conclusies opgesteld betreffende bevoegdheid, beslissing en sanctie.

5. BESLISSING VAN DE COMMISSIE

5.1. Regelgeving

* Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten van 19 december 1966.

Artikel 13 bepaalt dat de Lid-Staten zich engageren om het middelbaar onderwijs door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs, voor ieder beschikbaar en algemeen toegankelijk te maken.

* Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989.

Artikel 28 bepaalt dat de Lid-Staten het recht erkennen van het kind op onderwijs en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, ervoor te zorgen de ontwikkeling van het secundair onderwijs aan te moedigen, voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk.

* Grondwet.

Artikel 24, § 3, eerste lid: “De toegang tot het onderwijs is kosteloos tot het einde van de

leerplicht”.

* Decreet betreffende het onderwijs-XIII-Mozaïek van 13 juli 2001.

Art. V.25. De Commissie beslist over de gegrondheid van klachten van belanghebbenden inzake :

1° de internationaalrechtelijke en grondwettelijke beginselen inzake de kosteloosheid van het onderwijs, de beginselen vermeld in artikel 27 van het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997, artikel 35 van de codificatie betreffende het secundair onderwijs, en artikel 6, 6°, van het decreet van 1 december 1998 betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding en de bijdrageregeling bedoeld in artikel 27bis en 27ter, § 1, van het decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997;

2° ....

3° de niet-naleving van de bepalingen omtrent de bevoegdheden en de besluitvormingsprocedures bedoeld in artikel 18 tot en met 22 van het decreet van 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad.

Wanneer zij oordeelt dat een klacht gegrond is, kan zij beslissen om :

1° een gedeeltelijke terugbetaling van de werkingsmiddelen van de betrokken school, de betrokken instelling, het betrokken centrum voor leerlingenbegeleiding of de betrokken instelling voor deeltijds kunstonderwijs op te leggen. De terugvordering of inhouding kan echter niet meer bedragen dan 10 procent van deze werkingsmiddelen en kan er niet toe leiden dat het aandeel in de werkingsmiddelen dat bestemd is voor personeelsaangelegenheden in absolute cijfers kleiner wordt dan wanneer de maatregel niet zou getroffen zijn;

2° ...

Deze sanctie wordt slechts uitvoerbaar de dag nadat de termijn om beroep in te stellen bij de Vlaamse regering verstreken is.

Voorafgaandelijk aan het opleggen van een sanctie nodigt de Commissie het betrokken schoolbestuur, de betrokken inrichtende macht of het betrokken bestuur uit om de bestreden rechtshandeling in te trekken of te herzien of in een passende genoegdoening te voorzien.

Art. V.26. De Commissie kan vragen van belanghebbenden behandelen over de aangelegenheden bedoeld in artikel V.25, eerste lid.

* Decreet van 2 april 2004 betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad⁵.

Art. 15.

De leden van de schoolraad hebben in functie van de uitoefening van de in artikel 18, § 1, laatste lid, 19 en 21 bedoelde aangelegenheden :

1° een algemeen informatierecht;

2° het recht op eigen verzoek of op vraag te worden gehoord.

Art. 17.

De schoolraad heeft ten behoeve van al het personeel, leerlingen en ouders een communicatie- en informatieplicht over de wijze waarop hij zijn bevoegdheden uitoefent.

Art. 21.

De inrichtende macht overlegt met de schoolraad over :

1° het opstellen of wijzigen van volgende regelingen

a) het schoolreglement;

b) de lijst van bijdragen die aan de ouders kunnen worden gevraagd, evenals de regeling

---

⁵ Teksten in voege tot 1 september 2014. Het decreet van 4 april 2014 houdende diverse maatregelen betreffende de rechtspositie van de leerlingen in het basis- en secundair onderwijs en betreffende de participatie op school brengt met ingang van 1 september 2014 wijzigingen aan het decreet van 2 april 2004 (Belg. Stbl. 20.08.2014).

inzake de afwijkingen die op deze bijdrageregeling worden toegekend, voorzover deze regelingen niet zijn opgenomen in het schoolreglement;

.... ;

2° elk ontwerp van beslissing inzake

a) de jaarplanning van extra muros-activiteiten en parascolaire activiteiten;

.....

Art. 22.

Dit overleg heeft plaats in een gezamenlijke vergadering van inrichtende macht en schoolraad. Het overleg leidt tot een akkoord of niet-akkoord tussen de inrichtende macht en de schoolraad.

Een akkoord wordt uitgevoerd door de inrichtende macht.

In geval van niet-akkoord neemt de inrichtende macht een eindbeslissing.

* Codex Secundair Onderwijs

Art. 35. In het door de Vlaamse Gemeenschap gefinancierd of gesubsidieerd voltijds secundair onderwijs en deeltijds beroepssecundair onderwijs kan geen direct of indirect inschrijvingsgeld worden gevraagd.

Na overleg binnen de participatieraad of de schoolraad bepalen de schoolbesturen de lijst van bijdragen die aan de ouders of aan de meerderjarige leerlingen kunnen worden gevraagd, evenals de afwijkingen die op deze bijdrageregeling worden toegekend. Deze regeling wordt door middel van het school- of centrumreglement aan de ouders of aan de personen die de minderjarige leerling in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, dan wel aan de meerderjarige leerling meegedeeld.

Art. 36. De kosten van het onderwijs, verstrekt in scholen en centra of afdelingen voor onderwijs, tot stand gebracht door openbare of private personen, vallen ten laste van de schoolbesturen.

Aan de gefinancierde of gesubsidieerde scholen en die aan de bij de decreet en uitvoeringsbesluiten gestelde voorwaarden voldoen, verleent de Vlaamse Gemeenschap salarissen, salaristoelagen en werkingsbudget.

Art. 37.

Jaarlijks wordt een forfaitair werkingsbudget verleend om de kosten te dekken die verbonden zijn aan de werking en de uitrusting van de school, aan het kosteloos verstrekken van leerboeken en schoolbehoefte aan de leerplichtige leerlingen en aan de uitgaven voor de financiering van de investeringen.

Art. 111.

§ 1. Elk schoolbestuur maakt voor elk van zijn scholen een schoolreglement op waarin de rechten en plichten van elke leerling worden vastgelegd.

...

Art. 112.

§ 1. Het school- of centrumreglement bevat de grote krachtlijnen van de organisatie van de studies, waaronder alleszins :

1° het studieaanbod van de school of het centrum;

2° de lesspreiding tezamen met de vakantie- en verlofregeling;

3° het evaluatiestelsel met inbegrip van de remediëringsmaatregelen;

4° in voorkomend geval :

a) de bijdrageregeling en de afwijkingen hierop;

...

* Omzendbrief SO 78 van 27 november 2001 betreffende zorgvuldig bestuur in het secundair onderwijs.

* Omzendbrief GD/2004/03 van 13 juli 2004 betreffende de lokale participatieregeling in het basis- en secundair onderwijs.

5.2. Bevoegdheid

De Commissie is van oordeel dat zij, rekening houdende met de aangehaalde feiten en de geldende regelgeving, bevoegd is.

5.3. Beslissing

5.3.1. Kosteloosheid. Kostenbeperking. Kostenraming en ouderinformatie. Algemeen.

5.3.1.1. Kosteloosheid

De grondwet waarborgt de kosteloze toegang tot het leerplichtonderwijs. Uit de grondwet en de regelgeving secundair onderwijs volgt dat er in het door de Gemeenschap gefinancierde of gesubsidieerde secundair onderwijs geen direct of indirect inschrijvingsgeld kan worden gevraagd. Dit wordt bevestigd door het Arbitragehof (thans: het Grondwettelijk Hof) in zijn arrest nr. 28/92 van 2 april 1992. De regel van de kosteloze toegang tot het onderwijs impliceert dat de basiskosten voor het verstrekken van onderwijs ten laste vallen van de publieke of private personen die het initiatief nemen om onderwijs aan te bieden. Zij kunnen daarvoor wel door de gemeenschap gefinancierd of gesubsidieerd worden (cf. art. 36 Codex Secundair Onderwijs).

De regel van de kosteloze toegang houdt geen recht op volledige kosteloosheid van het secundair onderwijs in. In genoemd arrest blijkt dat in de huidige stand van de regelgeving op het niveau van het secundair onderwijs de scholen van de ouders en de meerderjarige leerlingen wel een bijdrage kunnen vragen voor didactisch materiaal en voor bepaalde activiteiten en vormen van dienstverlening. Uitgesloten zijn evenwel kosten die behoren tot de basiskosten voor de organisatie van hedendaags onderwijs en een onderdeel vormen van de openbare dienstverlening van elke door de overheid gefinancierde of gesubsidieerde onderwijsinstelling.

Voor goederen en diensten waarvoor een bijdrage kan worden gevraagd mag niet meer worden aangerekend dan de kosten van de geleverde goederen of prestaties. Deze kosten moeten kunnen worden verantwoord, onder meer vanuit de eigenheid van de doelgroepen in het secundair onderwijs. De gevraagde bijdragen moeten het kenmerk behouden van een kostprijs. Dat veronderstelt enerzijds dat het gaat om door de school effectief gemaakte kosten en anderzijds dat het goederen of diensten betreft die de betrokken leerling effectief heeft ontvangen.

5.3.1.2. Kostenbeperking in het secundair onderwijs. Kostenraming en ouderinformatie.

Het secundair onderwijs mag dan niet verplicht kosteloos zijn, dit belet niet dat “passende maatregelen voor het invoeren van gratis onderwijs” voor dat onderwijsniveau behoren tot de doelstellingen van het Kinderrechtenverdrag (art. 28, § 1, b). Met haar beleid voor kostenbeperking en bevordering van gelijke kansen wil de Vlaamse Gemeenschap genoemde doelstelling van het kinderrechtenverdrag invulling geven. Het komt elke inrichtende macht toe om zich met passende maatregelen in dit gemeenschappelijk beleid in te schrijven.

Een eerste stap in de ontwikkeling van een beleid van kostenbeperking ligt op het niveau van informatie en inspraak. Zo is decretaal voorgeschreven dat de lijst van de voor de ouders te verwachten geldelijke bijdragen voor overleg aan de schoolraad voorgelegd worden. De regelgeving waarborgt daarmee het recht van inspraak bij het beoordelen van de noodzaak of het verantwoorde karakter van bepaalde kosten en het vaststellen van de hoogte daarvan. Van dit overleg kan gebruik worden gemaakt om op school een beleid en een cultuur van kostenbeperking uit te werken en te stimuleren. Het komt de schoolraad toe om aan de achterban van de schoolraad passende informatie te verstrekken over het gevoerde overleg en het daaruit voortkomend beleid.

De bijdrageregeling wordt in het schoolreglement opgenomen. De bijdrageregeling kan uiteraard geen uitgavenposten bevatten die ten laste vallen van de instelling. Verder moet, om aan de betrachtingen van de decreetgever en de noden van de ouders te voldoen, de bijdrageregeling volledig zijn en zo nauwkeurig als bij de aanvang van het schooljaar mogelijk is. Alle redelijkerwijze te verwachten bijdragen moeten worden vermeld. Een goede regeling zal ook transparant zijn opgesteld. Dat veronderstelt onder meer dat een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen verplichte en facultatieve bijdragen en de activiteiten die daar onder horen.

5.3.2. Kosten ten laste van de school.

Kosten voor rapportflap, diploma en administratie

De Commissie verwijst naar eerdere uitspraken waarin ze het volgende overwoog: “Het verlenen van diploma’s, getuigschriften en studieattesten is een onderdeel van de openbare dienstverlening van elke door de overheid gefinancierde of gesubsidieerde onderwijsinstelling. De daarvoor te maken kosten behoren tot de basisuitgaven waarvoor de instellingen zelf moeten instaan. Het regelmatig verlenen van informatie aan de ouders over de studievorderingen onder de vorm van studierapporten van de leerlingen is naar het oordeel van de Commissie onderdeel van diezelfde basisopdracht. Ouders en leerlingen moeten niet betalen om van de studievorderingen op de hoogte gebracht te worden.

De vormgeving van de studierapporten behoort evident tot de beleidsvrijheid van elke instelling. De Commissie stelt echter vast dat sommige scholen kiezen voor ongetwijfeld stijlvolle maar relatief dure mappen voor de leerlingenrapporten. De scholen moeten wel inzien dat daarvoor een bijdrage vragen - ‘voor de rapportenmap, maar niet voor het rapport zelf’ - er op neerkomt dat ouders en leerlingen niet meer gratis over de studievorderingen geïnformeerd worden. Dit is in strijd met de basisopdracht van elke school. Scholen moeten er bij de vormgeving van de leerlingenrapporten rekening mee houden dat ze de kostprijs daarvan niet kunnen doorrekenen, maar zelf moeten dragen.” (zie CZB/KL/KSO/2010/262; CZB/V/KSO/2010/263).

De Commissie gaat er ook van uit dat kosten voor de administratie behoren tot de uitgaven die de school zelf moet dragen en ten laste van haar werkingsmiddelen nemen. De Commissie stelt vast dat haar geen verantwoording is voorgelegd om daar voor hier mogelijk specifiek bedoelde kosten anders over te oordelen.

Kosten voor Smartschool

Voor wat Smartschool en het gebruik van internet betreft, verwijst de Commissie naar volgende overwegingen in de beslissing CZB/KL/KSO/2011/288:

“Smartschool is een communicatiesysteem dat zowel school/leerkrachten en ouders/leerlingen tot voordeel strekt. Dit communicatiesysteem behoort wezenlijk tot de organisatie van onderwijs en vormt een onderdeel van de openbare dienstverlening van elke door de overheid gefinancierde of gesubsidieerde onderwijsinstelling. De daarvoor te maken kosten zijn te beschouwen als basisuitgaven waarvoor de instellingen zelf moeten instaan en waarin de overheid tussenkomt door een werkingsbudget toe te kennen. Dezelfde overwegingen gelden voor het gebruik van internet.”

Toepassing

In het ‘beginpakket’ waarvoor een forfaitair bedrag van €10 wordt aangerekend, komt de post ‘rapportflap’ voor €1,06 voor. Verder komt op bijlage 5 van het schoolreglement onder de rubriek ‘enkele kosten per klas’ de post ‘diploma 6des’ voor een bedrag van €2,50 voor. Op bijlage 5 van het schoolreglement komt onder de rubriek ‘enkele vasten kosten voor iedereen’ de post ‘andere’ met een bedrag van €6 voor Smartschool, rapportering, administratie, ... voor.

De Commissie is van oordeel dat het aanrekenen van die kosten niet in overeenstemming te brengen is met het recht op kosteloze informatie over de studievorderingen van de leerlingen. Genoemde kosten behoren tot de dienstverlening die van een door de overheid gefinancierde of gesubsidieerde onderwijsverstrekker mag worden gevraagd.

5.3.3. Effectief gemaakte kosten.

Dag van het Nederlands en dag van de ‘weerbaarheid’

Volgens het verweer konden de leerlingen voor beide activiteiten kiezen uit een aantal workshops waarvan de kostprijs naargelang de gevolgde workshop kon verschillen. De kost per leerling werd berekend door de kosten van alle workshops te delen door het aantal deelnemers en ongeacht de gevolgde workshop. De Commissie oordeelt dat de hiervoor gegeven verantwoording voor de dag van het Nederlands aanvaardbaar is.

Bij de dag van de weerbaarheid verduidelijkt de directie ter zitting dat het vijfde jaar waar er problemen zijn, een duurdere workshop heeft gevolgd. Door het totaalbedrag van alle workshops te delen door alle leerlingen van het vijfde jaar hebben sommige leerlingen dus teveel betaald. De Commissie begrijpt dat hier een delicate afweging moet worden gemaakt tussen solidariteit en enkel aanrekenen van effectief gemaakte kosten. De Commissie stelt hier vragen bij, mede gelet op het feit dat deze workshop gesitueerd wordt binnen het zorgbeleid van de school. Voor de Commissie rijst ook de vraag of de school niet een goedkoper alternatief had kunnen vinden.

Huur van een kastje

De huur van een kastje is in de bijdrageregeling als verplichte kost opgenomen. De Commissie wijst er op dat de kastjes op die manier gaan behoren tot de vaste infrastructuur die ter beschikking van alle leerlingen wordt gesteld. Vergoedingen kunnen worden gevraagd voor dienstverlening waarvan leerlingen al dan niet gebruik kunnen van maken. In het kader van een beleid van kostenbeperking moet de aangerekende kost op een correcte berekening van de kostprijs steunen. Net zoals voor fotokopieën kan de verantwoording daarvan voorwerp zijn van overleg in de schoolraad.

5.3.4. Nood aan transparantie in de bijdrageregeling en de afrekening.

Een algemeen forfait zoals 'basispakket' of 'andere' kan niet

De bijdrageregeling (bijlage 5 bij het schoolreglement) omvat een rubriek 'enkele vaste kosten voor iedereen'. Hieronder komen een aantal posten voor waarvoor een forfaitair bedrag wordt vermeld. Zo wordt voor de post 'basispakket' €10 en voor de post 'Andere' €6 (smartschool, rapportering, administratie, ...) aangerekend. Volgens de uitleg verstrekt door verwerende partij zou het basispakket de kost voor de schoolagenda (€3,73), notitieblok met hoofdingpapier (€1,63) en rapportflap (€1,06) omvatten, bedragen die lager zijn dan de forfaitair aangerekende kost van €10, wat zij niet betwist.

De Commissie stelt dat de ouders mogen verwachten dat de posten 'basispakket' en 'andere' reeds in de bijdrageregeling worden gepreciseerd zoals de school dat nu op vraag van de Commissie doet. Uit bovenstaande analyse is gebleken dat kosten voor Smartschool, rapportering en administratie echter niet kunnen aangerekend worden aan de leerlingen en hun ouders.

Informatie over fotokopieën en handboeken

De Commissie uit haar bezorgdheid over de hoge kosten voor fotokopieën die worden aangerekend, naast toch ook aanzienlijke bedragen voor handboeken en ook nog apart aangerekende kopieën voor examens. Zij verwijst hierbij naar haar overwegingen daaromtrent in eerdere beslissingen:

“Handboeken en werkboeken zijn het typevoorbeeld van didactisch materiaal waarvoor in het secundair onderwijs de kostprijs kan worden ten laste gelegd van de ouders en de leerlingen. Binnen de school kan ook gekozen worden voor het losbladig via fotokopie ter beschikking stellen van het basismateriaal voor een of meer cursussen. Daarnaast wordt waarschijnlijk overal gebruik gemaakt van fotokopieën voor leerstofuitbreiding en/of (extra) oefenstof. De Commissie stelt vast dat de factuur voor fotokopieën in veel scholen aanzienlijk oploopt en herhaaldelijk aanleiding geeft tot vragen en betwistingen. Vooral met betrekking tot de 'losse' fotokopieën kan van elke school worden verwacht dat zij een beleid voert om deze te beperken tot wat inderdaad noodzakelijk en nuttig is. Het secundair onderwijs mag dan niet verplicht kosteloos zijn, dat belet niet dat “passende maatregelen voor het invoeren van gratis onderwijs” voor dat onderwijs behoren tot de doelstellingen van het Kinderrechtenverdrag (art. 28, § 1, b). Door nodeloze kosten voortkomend uit onvoldoende doordacht gebruik van losse fotokopieën te vermijden kunnen de scholen zich ook inpassen in het beleid van kostenbeperking en bevordering van gelijke kansen waarmee de Vlaamse Gemeenschap genoemde doelstelling van het kinderrechtenverdrag invulling geeft.

Het komt de Commissie zorgvuldig bestuur niet toe om op dat gebied richtlijnen te geven. Zij vraagt wel aandacht voor twee luiken van het probleem. Elke school zal zelf oordelen hoe zij de gestelde betrachting van kostenbeperking kan realiseren en de volle medewerking van alle leerkrachten daaraan kan bereiken. Het beleid dat gevoerd wordt om onverantwoord kopiëren te vermijden kan in de schoolraad ter sprake komen.

Verder wijst de Commissie er op dat een factuur voor fotokopie altijd een factuur voor reëel gemaakte kosten moet zijn. Fotokopie voor de leerlingen kan geen bron zijn van aanvullende inkomsten.

De ouders en leerlingen mogen van de school een beleid van transparante informatie over de aangerekende kosten voor didactisch materiaal verwachten, in het bijzonder ook voor fotokopieën. De eerste stap daarin is de informatie die aan de schoolraad verstrekt wordt.

De schoolraad heeft vooreerst recht op inzage in de berekening op basis waarvan de eenheidsprijs voor fotokopieën wordt vastgesteld. Ook het beleid dat gevoerd wordt om onverantwoord kopiëren te vermijden kan in de schoolraad ter sprake komen.

Het overleg in de schoolraad moet uitlopen op het opstellen van een lijst van door de ouders te verwachten bijdragen. Het is aangewezen dat de school, op basis van de ervaring uit de voorgaande jaren daarin ook een raming geeft van de te verwachten hoeveelheid fotokopieën. Alleen zo kunnen de ouders zich een benaderend beeld vormen van de omvang van de bedragen die daarvoor zullen worden gevraagd.

De tweede stap in de informatie bestaat in het overhandigen van de bijdragelijst aan de individuele ouders bij het begin van het schooljaar, zoals decretaal is voorgeschreven. De school zal zelf oordelen of het wenselijk is om daar een korte toelichting bij op te nemen over de werkwijze die in de school gevolgd wordt om het gebruik van fotokopieën ten behoeve van de leerlingen te registreren en aan te rekenen.” (CZB/KL/KSO/2010/262; zie ook: CZB/KL/KSO/2011/288; CZB/KL/KSO/2012/315)

Toepassing

De Commissie is van oordeel dat de informatie over de te verwachten bijdragen niet aan de hier geformuleerde eisen voldoet. Volgens de bijdrageregeling wordt voor drukwerk €0,05 recto en €0,08 recto-verso aangerekend. Het te verwachten aantal fotokopieën per leerlingengroep wordt echter niet opgegeven. Deze precisering is meer dan gewenst nu uit de opgegeven richtprijzen voor boeken blijkt dat ook de prijzen voor boeken hoog kunnen oplopen. De Commissie is van oordeel dat de school een inspanning moet doen om tot een grotere transparantie te komen:

- In de bijdrageregeling moet naast de eenheidsprijs per kopie het te verwachten aantal kopieën per richting en leerlingengroep worden vermeld.
  - Ook voor handboeken moet de te verwachten kostprijs naar leerlingengroepen worden opgesplitst.
  - De Commissie ziet geen verantwoording waarom kopieën voor examens tegen een uniform forfaitair bedrag worden aangerekend. Ook hier kan in elk geval nooit meer dan de reëel gemaakte kost per leerlingengroep in rekening worden gebracht.
- Verder stelt de Commissie vast dat de school er reeds aandacht voor heeft om het maken van kopieën goed te registreren. Zij vraagt dat de school ook de bovenstaande overwegingen rond kostenbeperking met betrekking tot fotokopiëren en rond overleg daaromtrent in de schoolraad ter harte zou nemen.

Individuele aanrekening van kosten

De Commissie gaat er van uit dat overleg in de schoolraad over het aanrekenen van kosten voor de hier vermelde posten en het in de school te voeren beleid daaromtrent, en verder een meer transparante opstelling van de bijdrageregeling veel vragen over de individuele aanrekening zal voorkomen.

De informatie tot in het detail moet niet op initiatief van de school aan alle ouders meegedeeld worden, wel aan hen die erom vragen. Het komt de ouders toe een constructieve communicatie op te starten om over elementen van de bijdrageregeling uitleg te bekomen, ofwel via de schoolraad of rechtstreeks met een aanspreekpunt in de school. De school dient zich zo te organiseren dat de ouders die meer gedetailleerde informatie wensen, daarvoor ook terecht kunnen en correct en zakelijk geïnformeerd worden. Ouders kunnen het betalen van de schoolfactuur afhankelijk stellen van het ontvangen van de hen daarover verschuldigde informatie.

Toepassing

Verzoeker betwist niet de gehanteerde eenheidsprijs per kopie. Wel heeft hij vragen bij het voor zijn zoon aangerekende aantal kopieën waarvoor hij de gevraagde verantwoording voorafgaandelijk aan de klacht niet ontving. In haar verweer legt verwerende partij uit welke werkwijze zij volgt (aanrekenen per klas of per leerlingengroep; kopieën gemaakt door leerkrachten of de verantwoordelijke drukwerk) en voegt een gedetailleerde berekening voor de klas van de zoon van verzoeker toe. De Commissie meent dat hiermee het aantal aangerekende kopieën is aangetoond maar herhaalt haar oproep om het onverantwoord kopiëren te vermijden.

5.3.5. De Commissie komt tot volgende beslissing:

De Commissie stelt vast dat de school met betrekking tot het aanrekenen van kosten op enkele punten onzorgvuldig is tewerk gegaan en in het algemeen in haar beleid ter zake onvoldoende transparant is. De school moet hier naar het oordeel van de Commissie nog ernstige inspanningen doen.

Basiskosten voor het organiseren van onderwijs zoals kosten voor informatie over de studievorderingen van de leerlingen via de leerlingenrapporten en diploma, voor Smartschool, communicatie met de ouders en administratie ... moeten door de school zelf worden gedragen. Zij kunnen niet langer in de bijdrageregeling voorkomen. Zij kunnen ook, nu de hieromtrent gegeven interpretatie van de Commissie niet nieuw is, voor het pas begonnen schooljaar niet worden aangerekend.

Een bijdrageregeling moet alle normaal te verwachten uitgaven vermelden, gedifferentieerd zijn naar leerlingengroepen, onderscheid maken tussen verplichte en facultatieve uitgaven en op transparante wijze de onderscheiden uitgavenposten vermelden. Het vragen van een forfaitaire bijdrage die voor iedere leerling geldt en geen verantwoording van de kostprijs van de onderdelen bevat, beantwoordt niet aan deze vereisten. Voor het aanrekenen van facultatieve kosten moet de school in een expliciete instemming van de ouders voorzien.

Met verwijzing naar bovenstaande overwegingen vraagt de Commissie verder nog bijzondere aandacht voor:

- het uitdiepen van het overleg in de schoolraad met betrekking tot de bijdrageregeling zodat de ouders vóór het begin van het schooljaar een gedetailleerd overzicht ontvangen van de voor dat schooljaar te verwachten kosten in een bijdrageregeling die aan de vermelde vereisten beantwoordt;
- het beleid rond het gebruik en de aanrekening van fotokopieën, speciaal het opnemen in de bijdrageregeling naast de eenheidsprijs per kopie, ook, gedifferentieerd naar leerlingengroepen een raming van het te verwachten aantal fotokopieën afzonderlijk;
- een interne organisatie die toelaat de feitelijke aanrekening te verantwoorden.

De Commissie nodigt de verwerende partij uit om haar mee te delen hoe zij aan de aanbevelingen van de Commissie gevolg heeft gegeven of plant te geven.

5.4. Sanctieregeling

De Commissie gaat ervan uit dat verwerende partij de aanbevelingen van de Commissie zal opvolgen en ziet dan ook geen aanleiding tot het opleggen van een sanctie.

6. BEROEP

Tegen een beslissing van de Commissie kan binnen een termijn van zestig kalenderdagen die ingaat de tweede dag na de postdatum van de betekening van deze beslissing, bij aangetekend schrijven een beroep bij de Vlaamse Regering, in de persoon van de Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Minister van Onderwijs, ingesteld worden (met een afschrift aan het secretariaat van de Commissie).

Brussel, 8 september 2014

Marleen Broucke
Secretaris

Raf Verstegen
Voorzitter